

1. Mapping police violence. URL.<https://mappingpoliceviolence.org/>.
2. Наказ МВС №70 від 01.02.2016, який затверджує Інструкцію із заходів безпеки при поводженні зі зброєю. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 28.11.2023).
3. Наказом МВС №334 від 26.04.2019. Курс стрільб для поліцейських. <https://www.npu.gov.ua/acts/pro-zatverdzhennya-kursu-strilb-dlya-policejskih-ta-norm-vitrat-boyeprispasiv-patroniv-vibuhovih-paketiv-i-granat-policejskimi-pid-chas-provedennya-praktichnih-strilb> (дата звернення 28.11.2023).
4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року 02.07.2015 № 580-VIII//База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 28.11.2023).
5. У Дніпрі патрульний застрелив чоловіка, який чинив опір Станіслав Погорілов – вівторок, 29 серпня 2023, 20:16. У Дніпрі патрульний поліцейський смертельно поранив водія авто – подробиці | Українська правда (pravda.com.ua).
6. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року №2341-III. //База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 30.10.2023).
7. Лопаєва О. М. «Актуальні проблеми правоохоронної системи в Україні» с. 338 https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=xr1pEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA338&dq=%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0+%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0+%D0%9B%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D1%94%D0%B2%D0%B0&ots=a2zh6kWoC5&sig=gZC6mpmSa8PMBa-X37UE1vLEzNs&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

Назарій НАУМОВ

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ДДУВС

Аліна ГАРКУША

доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ДДУВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Допит – це слідча (розшукова) дія, яка є основоположною у будь-якому кримінальному провадженні, адже покази отримані від особи є важливим елементом для розслідування. Поняття допиту не передбачено нормативно-

правовими актами України, проте під поняттям «допит» слід розуміти, що це слідча (розшукова) дія, яка полягає в отриманні інформації, яка має значення для кримінального шляхом опитування особи. Відповідно до ст. ст. 224, 225, 226 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) передбачено порядок проведення допиту, у тому числі допит із неповнолітніми особами та допит у судовому засіданні.

Відповідно до КПК України суд повинен безпосередньо перевіряти усі наявні докази та показання, через це допит будь-якої особи: свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта не мають самостійної цінності. Це пов'язано із тим, що на заміну радянським авторитарним принципам прийшли нові. Адже відповідно до КПК 1960 р. керувалися принципом римського права “зінання - цариця доказів”, і як наслідок під час проведення допиту не нехтували нічим - фізичне та психологічне насильство було нормою.

Через це відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 87 КПК України доказ, який був отриманий внаслідок катування, жорсткого або нелюдського поводження є недопустимим [1].

24 лютого 2022 року РФ здійснило напад на територію України, через що було введено воєнний стан по всій території України [3]. Однак, навіть в умовах воєнного стану кожна особа має право на ефективне досудове розслідування [2]. Через це законодавство України зазнало значних змін. Так, КПК України було доповнено розділом IX-I, яким передбачено особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану [1].

Оскільки для учасників кримінального провадження існує пряма загроза їх життю та здоров'ю, особливо в районах активних бойових дій. А також виникає проблема із обмеженою кількістю часу, оскільки особи, які вчинили воєнні злочини, згідно з міжнародним гуманітарним правом, за добровільною згодою такої особи підлягають обміну.

Таким чином було прийнято рішення про можливість проведення позасудових показань за умови дотримання процесуального законодавства та безперервної відеофіксації, що унеможливорює застосування психологічного та фізичного тиску, а також застосування жорсткого поводження чи такого, що принижує честь та гідність особи, що передбачено ч. 11 ст. 615 КПК України. Такі покази можуть бути використані судом без безпосереднього сприймання у судовому засіданні, у випадку якщо у суду виникають сумніви щодо порядку проведення такого допиту, то покази можуть бути не прийняті судом і не взяті до уваги при винесенні рішення, що передбачено ч. 4 ст. 95 КПК України [1].

Відповідні зміни були внесені до КПК України на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану». [3]

Під час проведення допиту із безперервною відеофіксацією, слід дотримуватися процесуальних гарантій, а саме: роз'яснити права та обов'язки

допитуваного відповідно до КПК України, у тому числі право не свідчити проти себе та своїх близьких, що передбачено не тільки процесуальним законодавством, а й Конституцією України; обов'язково забезпечити право на захист, оскільки у випадку відсутності захисника допитуваного, суддя може прийняти рішення про повторний допит.

Допит із проведенням відеофіксації є доречним, навіть у мирний час, оскільки судовий розгляд може тривати роки, а свідки та потерпілі можуть змінити місце мешкання, не мати можливості прибути на судові засідання. Проте участь підозрюваного у судовому засіданні є важливою, оскільки право на захист передбачає перехресний допит у судді, і правосуддя повинно забезпечити це право.

Говорячи про допит із застосуванням безпосередньої відеофіксації, то вона має декілька переваг, зокрема у випадках браку часу. Так, відповідно до міжнародного гуманітарного права військовополонені за власним бажанням підлягають обміну, а їх свідчення можуть бути важливими для досудового розслідування, у тому числі для отримання доказів для Міжнародного кримінального суду.

До речі, на світовій арені у процесуальному законодавстві на заміну допиту прийшло поняття «процесуальне інтерв'ю» («investigative interview» замість «interrogation»). Основна відмінність – це спосіб отримання інформації – покази отримуються за допомогою тактичних психологічних прийомів. Такі принципи вже широко розповсюджені в деяких Європейських країнах, а також Канаді та Великій Британії. Європейським судом з прав людини було винесено рішення у справі «Макеян та інші проти Вірменії», де було визначено, що використання показів у судовому розгляді, отриманих у досудовому розслідуванні є обґрунтованим у випадку, якщо дотримано процесуальних гарантій та особа надала свідчення за власним бажанням у присутності адвоката [5].

Виходячи із вищевказаного слід дійти висновку, що в умовах воєнного стану, коли є загроза життю та здоров'ю учасників кримінального провадження, то покази, які отримані у досудовому розслідуванні із застосуванням безперервної відеофіксацією можуть бути використані у судом як докази, що передбачено розділом IX-I КПК України «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану».

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-6//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n5091> (дата звернення 19.02.2024).

2. Конституція України. Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 19.02.2024).

3. Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. Про введення воєнного стану в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text/> (дата звернення

19.02.2024).

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Закон від 14.04. 2022 №2201-9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення 19.02.2024)

5. Case of Makeyan and others V. Armenia (*Application no. 46435/09*) URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-198706%22%5D%7D>

Уляна НЕЗЕЛЕННИКОВА,
курсант навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олена НАГОРНА,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛADOVA РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ЯК НАПРЯМ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Зниження державного впливу, приватизація підприємств, та створення різних форм власності визнаються ключовими для утворення конкурентного економічного середовища. Але велика кількість монополій ускладнює цей процес. Щоб подолати цю проблему, необхідні не тільки дієві заходи на підтримку конкуренції та обмеження монополій, але й впровадження механізмів державного регулювання для запобігання формуванню нових монополій. Перегляд законодавства щодо захисту економічної конкуренції та переосмислення повноважень в цій сфері Антимонопольного комітету є необхідним.

Існування монополій становить великий тягар для економіки, оскільки монополісти, не піддаючись конкуренції, можуть зловживати своїм монопольним становищем, порушуючи при цьому правові та економічні норми, а також інтереси суспільства. Монопольна ситуація дозволяє окремим учасникам господарювання насильно насувати свої інтереси іншим, ігноруючи їх потреби. Взаємини між монополістами та іншими учасниками